

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/668	14 maart 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 13/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

b.a. [REDACTED]
P.C. Kok
Commandeur

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/668 d.d. 14 maart 1995

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

13/95

(Afgesloten 141200 MRT 1995)

Conclusie/voorzicht

Ondanks nadere afspraken tussen Bosnische Kroaten en Moslims over verbetering van de samenwerking in het kader van de onderlinge Federatie, blijft tussen beide bevolkingsgroepen sprake van wantrouwen en spanningen. Naar verwachting zal de samenwerking ook in de toekomst uitsluitend succesvol zijn op die gebieden en gedurende de perioden dat de belangen van beide partijen overeenkomen.

De Kroatische regering heeft aangegeven bereid te zijn om ook na 31 maart in te stemmen met voortzetting van de aanwezigheid van UNPROFOR in het land. Zij dringt echter aan op bijstelling van het mandaat van de vredesmacht. Omdat UNPROFOR onder de Kroatische bevolking impopulair is, kan deze beslissing negatieve gevolgen hebben voor de binnenlandse populariteit van president Tudjman, zeker indien zou blijken dat het UNPROFOR-mandaat slechts cosmetische wijzigingen ondergaat. Het is in dit verband de vraag of een bijstelling van het UNPROFOR-mandaat in de door Tudjman gewenste zin in de praktijk mogelijk zal blijken. Naar verwachting zal Tudjman zich onder binnenlands-politieke druk in de vervolgonderhandelingen met de VN wel hard opstellen, maar zullen hierdoor de bezwaren van de Kroatische Serviërs tegen zo'n mandaatwijziging slechts verder worden versterkt. De uitkomst van dit mandaatoverleg blijft derhalve onzeker.

Recente besluitvorming in het parlement van de Krajina onderstreept dat de invloed van de Servische president Milosevic in de Kroatisch-Servische gebieden nog steeds zeer groot is. Dit heeft met name negatieve gevolgen voor de positie van president Martic van de Krajina, die onder invloed van Milosevic in zijn functie is gekozen, maar recentelijk toenadering zocht tot Milosevic's (potentiële) rivaal Karadzic. Milosevic en zijn medestander Mikelic lijken de mogelijkheid van een compromis met Kroatië inzake de Krajina open te willen houden.

Bosnië-Herzegovina

De bevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS), Mladic, heeft gesteld dat UNPROFOR de enclaves in Bosnië-Herzegovina zal moeten verlaten als de VN-vredesmacht zich terugtrekt uit Kroatië. Mladic onderstreepte dat zijn eenheden indien nodig de enclaves volledig zullen blokkeren. Zoals bekend hebben de Bosnische en Kroatische Serviërs de afgelopen maanden hun onderlinge politieke en militaire samenwerking aanzienlijk geïntensiveerd. Wellicht wil Mladic met zijn dreigement de VN aansporen additionele druk op de Kroatische regering uit te oefenen om toch handhaving van UNPROFOR langs de huidige bestandslijnen en daarmee voortzetting van de huidige status quo in Kroatië, die in Kroatisch-Servisch voordeel is, te aanvaarden. Onduidelijk is of Mladic aan zijn eis vasthoudt nu van terugtrekking van UNPROFOR uit Kroatië op korte termijn geen sprake meer is. Overigens is de verwerving van de oostelijke enclaves in Bosnië-Herzegovina reeds lang een doel van de VRS.

De president van de Federatie tussen Bosnische Kroaten en Moslims, Zubak, en zijn plaatsvervanger Ganic hebben in Bonn nieuwe overeenkomsten ondertekend met betrekking tot intensivering van de samenwerking tussen beide bevolkingsgroepen in het kader van de Federatie. Zo hebben zij toegezegd de komende weken gemengde lokale besturen te zullen stichten op de plaatsen waar dat nog niet gebeurd is. Ook zijn regelingen overeengekomen die de terugkeer van vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woonplaatsen mogelijk moeten maken.

Hoewel de overeenkomst tot vorming van een Federatie bijna een jaar geleden is ondertekend, is er sindsdien slechts weinig vooruitgang geboekt bij de daadwerkelijke invulling van dit akkoord. De belangrijkste reden is het feit dat tussen Moslims en Kroaten sprake blijft van groot wantrouwen, met name omdat laatstgenoemden er blij van geven te blijven streven naar reductie van de invloed van Moslims in de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina. Beide partijen staan echter onder grote internationale druk om de onderlinge samenwerking te verbeteren. Om die reden waren zij eerder deze maand overeengekomen de militaire inspanningen beter op elkaar af te stemmen. Ook het jongste akkoord van Bonn moet tegen die achtergrond worden gezien. Er is echter nauwelijks reden om aan te nemen dat deze akkoorden het beoogde doel zullen bereiken. In het verleden is gebleken dat de samenwerking tussen Moslims en Kroaten slechts vruchtbaar was op die terreinen en gedurende die periodes dat de belangen van beide partijen overeenkwamen. Aangenomen wordt dat dit ook zal gelden voor de jongste akkoorden.

Dat er ook op militair gebied nog steeds sprake is van spanningen tussen Moslims en Kroaten, blijkt onder meer uit het feit dat de commandant van de Bosnisch-Kroatische eenheden (HVO) in de enclave rond Bihac, Santic, onlangs ontvoerd is. Van hem ontbreekt nog steeds elk spoor. Hoewel de bevelhebber van de Bosnische eenheden bij Bihac, Dudakovic, elke betrokkenheid ontkent, bestaat het vermoeden dat de ontvoering is uitgevoerd door Bosnische regeringseenheden. De HVO is bij Bihac numeriek niet groot. Zij heeft zich in de strijd tussen de regeringstroepen en de (door Serviërs ge-

steunde) eenheden van het voormalige presidiumlid Abdic meestal afzijdig gehouden. Er waren echter aanwijzingen dat een aantal HVO-leden zich afgelopen winter, toen de Bosnische en Kroatische Serviërs bij Bihac vorderingen maakten, zich bij hen hadden aangesloten. Denkbaar is dat de ontvoering van Santic een wraakactie betreft voor dit optreden, of dat hij geweigerd heeft zich aan te sluiten bij de Bosnische militaire inspanningen bij Bihac. In ieder geval hebben zowel Kroatische als Moslim-media gesteld dat de ontwikkelingen rond Santic een negatieve invloed zullen hebben op de betrekkingen tussen beide bevolkingsgroepen.

Een organisatie voor Bosnische vluchtelingen in Duitsland heeft gemeld dat Bosnische autoriteiten oproepen voor militaire dienst hebben verzonden naar vluchtelingen in Nedersaksen. Het betrof vooral Moslims, maar ook Kroaten. De betrokken organisatie heeft zich met name verbaasd betoond over het feit dat de Bosniërs kennelijk de beschikking hebben over de adressen van deze vluchtelingen. Overigens kan deze melding ook worden gezien als een nieuwe indicatie dat de Bosnische autoriteiten rekening blijven houden met een intensivering van de strijd in Bosnië-Herzegovina.

Kroatië

De Kroatische president Tudjman heeft verklaard dat zijn regering bereid is om ook na 31 maart, als het huidige mandaat van UNPROFOR verloopt, in te stemmen met voortzetting van de aanwezigheid van een VN-vredesmacht in zijn land. Hij gaf aan dat op korte termijn met de VN onderhandelingen zullen worden aangeknoopt over nieuwe voorwaarden voor de aanwezigheid van UNPROFOR in Kroatië. Tudjman onderstreepte tevens dat er geen termijn meer geldt voor de terugtrekking van UNPROFOR in de periode dat over de nieuwe regeling wordt onderhandeld. Volgens Tudjman moet wèl de sterkte van UNPROFOR worden teruggebracht van ruim 12.000 tot 5000. De naam en de taakstelling van de vredesmacht zouden eveneens moeten worden veranderd. In Tudjman's visie moet UNPROFOR de nadruk leggen op controle van de grenzen van Kroatië met "Joegoslavië" en Bosnië-Herzegovina in plaats van de bestandlijnen tussen de Kroatische strijdkrachten (HV) en de eenheden van de Kroatische Serviërs, zoals momenteel het geval is.

Zoals reeds eerder gesteld, staat Tudjman al maanden onder grote binnenlandse druk om het mandaat van UNPROFOR te beëindigen, omdat de VN-vredesmacht in de ogen van vele Kroaten, met name ook van de legerleiding, feitelijk de status quo met betrekking tot de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië) handhaaft en niets bijdraagt aan uitvoering van het VN-vredesplan voor Kroatië, dat voorziet in herstel van het Kroatische gezag over de UNPA's. Sinds Tudjman begin dit jaar aankondigde het UNPROFOR-mandaat per 31 maart a.s. te willen doen beëindigen, heeft de internationale gemeenschap echter grote druk uitgeoefend op de Kroatische autoriteiten om toch opnieuw akkoord te gaan met een voortgezet verblijf van UNPROFOR, uit vrees dat de terugtrekking van de vredesmacht tot een opleving van de strijd tussen Serviërs en Kroaten zou leiden. De geciteerde uitspraken van Tudjman geven aan dat hij heeft toegegeven aan de buitenlandse druk, maar tevens een bijstelling van de taak van de VN-vredesmacht wenst. Door een wijziging in de taakstelling van UNPROFOR zou hij tegenover

zijn eigen achterban kunnen aangeven, dat de herintegratie van de Krajina in het Kroatische staatsverband toch dichterbij wordt gebracht.

Het is echter de vraag of een bijstelling van het UNPROFOR-mandaat in de door Tudjman gewenste zin in de praktijk mogelijk zal blijken. De stationering van UNPROFOR aan de grenzen met Bosnië-Herzegovina en "Joegoslavië" zal vermoedelijk voor de Kroatische Serviërs onaanvaardbaar zijn, omdat daardoor grensoverschrijdend verkeer, met inbegrip van militaire hulpverlening tussen de diverse "Servische" gebieden, wordt bemoeilijkt. Bovendien is het de vraag of uitvoering van zo'n additionele taak haalbaar is indien tegelijkertijd een aanzienlijke reductie van de personele sterkte van UNPROFOR wordt uitgevoerd. Bovendien is er voor Kroatië het risico dat de Kroatische Serviërs, die geen partij waren bij de formulering van het aanvankelijke mandaat van UNPROFOR, bij een herziening van dit mandaat wèl als belanghebbende partij zullen worden erkend.

De huidige beslissing van Tudjman zal vermoedelijk nadelige gevolgen hebben voor zijn binnenlandse populariteit. Dit geldt zeker indien zou blijken dat het UNPROFOR-mandaat slechts cosmetische wijzigingen ondergaat. Handhaving van de VN-presentie in Kroatië zal onder de Kroatische bevolking weinig enthousiasme oproepen. Niet alleen de interne vluchtelingen (Kroaten die door de Serviërs uit de UNPA's zijn verdreven), maar ook vele andere Kroaten zijn voorstander van het vertrek van UNPROFOR en gewapend optreden tegen de UNPA's. In dit verband is vermeldenswaard dat volgens een bericht van de EU-waarnemersmissie in Kroatië bij de afgelopen carnavalsfeesten in de havenplaats Zadar twee poppen in het openbaar zijn verbrand. Eén daarvan stelde de SG van de VN, Ghali, voor, en de andere droeg een blauwe baret. Deze melding illustreert de impopulariteit van de VN in Kroatië. Bovendien zullen vele Kroaten het Tudjman kwalijk nemen dat hij is gezwicht voor buitenlandse druk. Tegen deze achtergrond zal Tudjman zich in de onderhandelingen over herformulering van het UNPROFOR-mandaat hard moeten opstellen. Een dergelijke houding zal echter de bezwaren van de Kroatische Serviërs tegen de door de Kroatische regering beoogde mandaatwijziging verder versterken.

Eind vorige week heeft het parlement van de Krajina besloten geen motie van wantrouwen in te dienen tegen premier Mikelic. Zoals gemeld was op zo'n motie aangedrongen door president Martić, die Mikelic betichtte van incompetentie en corruptie. Bij deze controversie speelt de invloed van de Servische president Milosevic in de Krajina een hoofdrol. Mikelic, die nauwe betrekkingen heeft met de Servische politieke leiding, is voorstander van een gematigde koers ten opzichte van Kroatië. Martić is weliswaar in december 1993 onder invloed van Milosevic tot president van de Krajina gekozen, maar is inmiddels bevreesd dat Milosevic bereid is in te stemmen met autonomie voor de Krajina in het Kroatische staatsverband, mits dit gekoppeld is aan opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië". Om die reden heeft hij de samenwerking met de Bosnisch-Servische politieke leiding geïntensiveerd. Daardoor is Martić in conflict gekomen met Milosevic, die de Bosnisch-Servische president Karadzic beschouwt als een (potentieel) rivaal.

Dat het parlement van de Krajina, tegen de wens van Martić in, geen motie van wantrouwen tegen Mikelic in behandeling heeft genomen, illustreert de invloed van Milosevic in de Krajina. Indicatief daarvoor is ook het feit dat Mikelic en Martić en minister van Buitenlandse Zaken Babic in de dagen voorafgaande aan de parlementaire besluitvorming voor consultaties naar Belgrado zijn gereisd. Met name de aanwezigheid van Babic is hierbij opmerkelijk. Babic is de leider van de grootste partij in het Krajina-parlement en gold tot voor kort als de belangrijkste tegenstander van Milosevic in de Kroatisch-Servische politieke leiding. Milosevic heeft in het verleden tot tweemaal toe het presidentschap van Babic over de Krajina verhinderd omdat hij gekant was tegen Babic's streven naar volledige onafhankelijkheid voor de Krajina. Er zijn aanwijzingen dat de betrekkingen tussen beide politici desondanks de laatste tijd zijn verbeterd. Zo heeft de partij van Babic zich gedistantieerd van de motie van wantrouwen tegen Mikelic. Ook is een tweetal medestanders van Babic onlangs benoemd op belangrijke posten (Binnenlandse Zaken en Informatie) in het kabinet-Mikelic.

Uit meldingen van [REDACTED] in Kroatië blijkt dat het aantal gewapende incidenten rond de UNPA's steeds verder toeneemt. Momenteel zou het aantal meldingen rond de 200 per dag bedragen. Beide partijen verbeteren hun defensieve opstellingen voortdurend, ook in de gedemilitariseerde gebieden rond de UNPA's. [REDACTED] legt de verantwoordelijkheid voor de incidenten vooral aan Kroatische zijde. Het streven van de HV zou erop gericht zijn de eenheden van de Krajina tot zodanige incidenten te provoceren, dat zij kunnen worden gebruikt als rechtvaardiging voor latere Kroatische militaire operaties tegen de UNPA's. Als belangrijkste redenen voor dit provocatieve optreden noemen vertegenwoordigers van [REDACTED] het feit dat vele HV-leiders relatief jong en politiek onervaren zijn. [REDACTED] spreekt dan ook de vrees uit dat door het optreden van deze militairen de kansen op toenadering tussen Serviërs en Kroaten verder verkleint. Overigens wordt ook melding gemaakt van Servische "oefeningen" in UNPA-oost, in het kader waarvan onder meer tanks en pantservoertuigen zijn teruggehaald uit opslagplaatsen onder VN-auspiciën. Er zijn echter nog geen aanwijzingen dat een van beide partijen relatief grootschalige operaties voorbereidt.

Vorige week heeft de Kroatische minister van Justitie Crnic zijn ontslag ingediend. Hij deed dit uit protest tegen de benoeming van een aantal rechters in het Kroatische Hooggerechtshof. Volgens Crnic zijn de betrokken personen vooral benoemd op grond van hun trouw aan de regeringspartij HDZ. In een open brief stelde Crnic dat "ondemocratische en totalitaire tendensen" de geloofwaardigheid van het Kroatische rechtssysteem ondergraven. Deze melding is met name relevant omdat Crnic het enige lid van de Kroatische regering was die niet tot de HDZ behoorde. Dat zijn beschuldiging niet totaal ongegrond is, blijkt uit het feit dat ook het Kroatische nationale persbureau HINA stelde dat de betrokken rechters "vermoedelijk niet op rechtmatige wijze en onder invloed van de hoogste vertegenwoordigers van de uitvoerende macht" zijn benoemd. De gemelde benoemingen onderstrepen de dominante machtspositie van de HDZ in het Kroatische staatsbestel.

Servië/Montenegro

Naar verluidt wordt er onderhandeld over een mogelijke bilaterale ontmoeting tussen Tudjman en Milosevic. Deze ontmoeting zou plaats moeten vinden in de Griekse hoofdstad Athene en de wederzijdse erkenning van Servië en Kroatië als onderwerp hebben. Hoewel het bericht nog onbevestigd is, is denkbaar dat de geruchten over een dergelijke ontmoeting juist zijn. Hoewel Servische functionarissen nog onlangs hebben aangegeven dat aan erkenning van Kroatië in ieder geval de opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië" en een aanvaardbare regeling voor de positie van de Kroatische Serviërs vooraf zou moeten gaan, is denkbaar dat Milosevic toch bereid zou zijn het buurland te erkennen, indien hem een spoedige opheffing van de sancties in het vooruitzicht wordt gesteld. Overigens zijn daarvoor nog geen concrete aanwijzingen, al is met name door Rusland (dat zitting heeft in de Contactgroep) en Griekenland (dat relatief nauwe betrekkingen heeft met Servië) in het verleden herhaaldelijk gepleit voor opheffing van die sancties.

Overigens zijn er ook geruchten dat Milosevic bereid zou zijn op zeer korte termijn Slovenië en Macedonië te erkennen. Dit zou geen ingrijpende concessie vormen, omdat er in de genoemde landen, anders dan in Bosnië-Herzegovina en Kroatië, nauwelijks sprake is van Servische minderheden. Hoewel er enige onduidelijkheid bestaat omtrent het exacte verloop van de grens tussen Servië en Macedonië, heeft "Joegoslavië" formeel geen aanspraken op het buurland. De onzekerheid omtrent de grens zou derhalve geen beletsel hoeven te zijn voor diplomatieke erkenning. Daarmee zou Milosevic tegenover de internationale gemeenschap willen aangeven dat hij zich constructief wil opstellen ten aanzien van het vredesproces. Daardoor zou hij tenminste in zijn eigen visie de kansen op verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië" kunnen verhogen.